

HR0200028

Igor Raguzin, dipl. ing.
Ministarstvo gospodarstva
Zagreb, Hrvatska
Vedran Krstulović, dipl. ing.
Energetski institut "Hrvoje Požar"
Zagreb, Hrvatska

OZNAČAVANJE ENERGETSKE UČINKOVITOSTI SUKLADNO ENERGETSKOJ REGULATIVI EUROPSKE UNIJE I REPUBLIKE HRVATSKE

Sažetak

U većini razvijenih zemalja svijeta minimalni standardi energetske učinkovitosti su neizostavni dio nacionalne energetske politike, s ciljem smanjenja energetske potrošnje i emisije štetnih tvari. Na uspješnu integraciju Republike Hrvatske u Europsku uniju sigurno će utjecati i prihvaćanje europskih normi i standarda energetske učinkovitosti. Hrvatski sabor je donio paket od pet zakona koji predstavljaju reformske zakone na području energetike. Budući da je cilj Hrvatske članstvo u Europskoj uniji, zakonima se ujedno usklađuje naše zakonodavstvo s regulativama Europske unije na tom području. U Zakonu o energiji predviđa se propisivanje naljepnice o energetske učinkovitosti za proizvođače i uvoznike proizvoda. U radu je, osim konkretnih direktiva (smjernica) Europske unije koje se odnose na označavanje energetske učinkovitosti proizvoda, opisan temeljni pristup Republike Hrvatske u definiranju provedbenih propisa o naljepnici o energetske učinkovitosti proizvoda. Izložene su osnove koncepta i praktičnih iskustava "Energy star" inicijative u SAD, koja ima cilj da, kao podrška državnoj i lokalnoj razini, omogući donošenje odluka o nabavi energetski učinkovitih proizvoda i usluga.

ENERGY EFFICIENCY LABELING ACCORDING TO THE ENERGY LEGISLATIVE OF THE EUROPEAN UNION AND THE REPUBLIC OF CROATIA

Abstract

In the majority of developed countries, minimal standards for energy efficiency are an indispensable part of national energy policies, aiming to reduce the consumption of energy and emissions of waste. The successful integration of the Republic of Croatia into the European Union will certainly be influenced by accepting of the European norms and energy efficiency standards. The Croatian Parliament has billed a set of five acts that represent reform laws for the energy sector. As the EU membership is Croatian national objective, those acts are simultaneously adjusting Croatian legislation to European regulatory acts for that area. The Energy law provides energy efficiency labeling for producers and retailers. The paper describes, beside the EU directives for energy efficiency labeling of products, the basic approach of the Republic of Croatia to the

definition of implementation regulations for labeling. Regarded are also basics of concept and practical experience of "Energy Star" initiative in the USA, the objective of which is to, being a support on local and federal level, facilitate the decision-making for the purchase of energy efficient products and services.

1. UVOD

Označavanje opreme energetskim oznakama skup je mjera u okviru novog promišljanja i organizacije energetskog sektora, u nacionalnom interesu. To je i jasno iskazivanje politike kojoj je prioritetni cilj racionalno gospodarenje energijom i zaštita okoliša. Označavanje olakšava proces uvođenja termina energetske učinkovitosti u marketinšku strategiju, informirajući potrošača o karakteristikama uređaja i naglašavajući pritom potrošnju energije kao relevantan kriterij prilikom odabira. Energetske oznake su potvrda kvalitete uređaja s gledišta njihove energetske učinkovitosti. Uređaji se prema potrošnji energije dijele na sedam stupnjeva energetske učinkovitosti označenih slovima od A do G (grupu A čine energetski najučinkovitijih uređaji). Označavanje energetske opreme mora biti jasno i precizno, prema točno određenoj shemi kako bi se već na samom početku izbjegli svi potencijalni nesporazumi u svezi sa značenjem i porukom energetske oznake.

Zaključci brojnih studija o utjecaju energetskih oznaka na ponašanje potrošača pokazuju da su cijena, veličina i funkcionalne kvalitete uređaja još uvijek prioritetan i glavni kriterij prilikom kupnje, ali u slučaju dva u svemu ostalom jednaka uređaja, oko 80 posto potrošača će temeljiti odabir na specificiranoj energetske potrošnji. Također, označavanje energetske opreme je jak poticaj proizvođačima da u cilju izbjegavanja loše oznake na svom proizvodu povećaju njegovu energetsku učinkovitost. Jedan od bitnih preduvjeta uspješnog uvođenja energetskih oznaka u hrvatsku energetsku strategiju je određenje minimalnih standarda energetske učinkovitosti opreme i novih tehnologija po uzoru na ISO i IEC standarde.

Hrvatski sabor je na sjednici 19. srpnja 2001. godine usvojio novi zakonodavni okvir kojim se uređuju odnosi u energetskom sektoru: Zakon o energiji, Zakon o tržištu električne energije, Zakon o tržištu nafte i naftnih derivata, Zakon o tržištu plina i Zakon o regulaciji energetskih djelatnosti. Zakonom o energiji kao temeljnim zakonom reguliraju se odnosi u energetskom sektoru, organizacija i institucije vezano, među ostalim, i uz pitanje energetske učinkovitosti i označavanje naljepnicom o energetske učinkovitosti proizvoda.

2. ENERGETSKA UČINKOVITOST U SKLOPU REFORME ENERGETSKOG SEKTORA I NOVOG ZAKONODAVSTVA REPUBLIKE HRVATSKE

Energetska učinkovitost

Temeljna potpora izgradnji i organizaciji energetskog tržišta su zakonski akti. Ovime se utvrđuju načela energetske politike, propisuju uvjeti za obavljanje energetske djelatnosti te donose pravila koja se odnose na poslovanje i regulaciju energetskog sektora, planiranje energetskog razvitka, izgradnju, pogon, održavanje i nadzor energetskih

postrojenja, uzimajući u obzir energetska učinkovitost, korištenje obnovljivih izvora te zaštitu okoliša.

Interes ugradnje energetske učinkovitosti u zakonske akte temelji se na sljedećim postavkama:

- učinkovito korištenje energije u interesu Republike Hrvatske, u skladu s postojećim stanjem energetskog sektora, nedostacima i razvojnim opredjeljenjem;
- programi za učinkovito korištenje energije sukladno Strategiji energetskog razvitka Republike Hrvatske, Programu provedbe strategije i Nacionalnim energetskim programima na nacionalnoj razini pripremaju ministarstva u čijim nadležnostima su energetska pitanja, a na lokalnoj razini nadležna tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave;
- programi energetske učinkovitosti sadrže poticajne mjere za učinkovito korištenje energije putem obrazovanja, obavješćivanja, energetskih savjeta te izdavanja energetskih publikacija.

Nadalje, Zakonom o energiji i Zakonom o zaštiti okoliša omogućava se osnivanje posebnog fonda koji bi objedinjavao ekonomski instrument u reformi energetskog sektora, jednako kao i sektora zaštite okoliša. Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost osnovati će se posebnim zakonom, a predstavljat će financijsku instituciju čiji bi predmet poslovanja obuhvaćao pribavljanje sredstava za financiranje projekata zaštite okoliša, energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije (dodjela "mekih" zajmova, subvencioniranje dijela investicijskih troškova, potpora istraživanjima i razvoju, širenje informacija i edukacija i sl.).

Naljepnica o energetske učinkovitosti proizvoda

U članku 13. stavku 1. Zakona o energiji, utvrđuje se obveza proizvođača i uvoznika proizvoda, koji za svoj rad koriste energiju, da u tehničkoj specifikaciji proizvoda navedu količine potrebnog goriva ili energije za tipične uvjete rada. Nastavno, u stavku 2. definira se obaveza označavanja naljepnicom energetske učinkovitosti, odnosno propisivanje pravila o naljepnici o energetske učinkovitosti proizvoda – potrošača energije. To su dužni provesti proizvođači i uvoznici proizvoda. Pritom je sama naljepnica energetske učinkovitosti oznaka koja obavještava kupca o karakteristikama uređaja s gledišta učinkovitog korištenja energije. Oblik i sadržaj naljepnice, ovisno o vrsti proizvoda, energetskim zahtjevima, i drugome, propisivat će ministar nadležan za energetiku.

Faze provedbe označavanja energetske učinkovitosti u Republici Hrvatskoj

Načelno, postupak donošenja minimalnog standarda energetske učinkovitosti za uređaje – energetske potrošače dostupne na hrvatskom tržištu obuhvaća ove glavne faze:

1. Uvođenje novog zakonodavnog okvira energetskog sektora
2. Donošenje provedbenih propisa (Pravila o naljepnici o energetske učinkovitosti proizvoda, pojedine norme i dr.)
3. Organizacija i provedba demonstracijskih projekata u sklopu nacionalnih energetskih programa (sektor industrije, kućanstva, uređaja i dr.)

Uz uspostavljenje pravnog okvira sama provedba obuhvaćala bi definiranje protokola testiranja opreme, implementaciju standarda, provođenje statističkih i tehno-ekonomskih analiza, praćenje i analizu utjecaja standarda na potrošnju energije i ostalo.

Uspostavu sustava označavanja proizvoda i usluga oznakama energetske učinkovitosti treba promatrati u okviru reforme energetskog sektora. Od te reforme očekuju se sljedeći pozitivni pomaci za Hrvatsku:

- Jačanjem konkurencije i tržišta poticat će se rast proizvodnosti, profitabilnosti i međunarodne suradnje;
- Restrukturiranje, liberalizacija i vlasničke promjene su pretpostavka za daljnji razvoj energetskog sektora i gospodarstva općenito;
- Demonopolizacija tržišta omogućit će se javnom funkcijom prijenosa i distribucije plina i električne energije, što će dugoročno omogućiti potrošaču u umreženim sustavima izbor dobavljača;
- Potpisivanjem Ugovora o europskoj energetskoj povelji (NN 15/97) i Protokola o energetskoj učinkovitosti i odgovarajućim problemima okoliša (NN 7/98) Hrvatska se uključuje u napredne svjetske trendove;
- Regulacija i nadzor ponašanja subjekata u energetskom sektoru omogućit će neutraliziranje tržišne nesavršenosti, provođenje zacrtane politike zaštite okoliša, socijalne, regionalne i drugih politika, državnu intervenciju u aktivnostima i pitanjima od nacionalnog interesa;
- Direktive EU vezane uz liberalizaciju tržišta postat će obvezujuće za Republiku Hrvatsku u procesu ispunjavanja uvjeta za njeno članstvo u Uniji, radi harmonizacije domaćeg pravnog i institucionalnog okvira s onim u EU, te je optimalan put postupno ugrađivanje u naš pravni i gospodarski sustav kroz novo zakonodavstvo.

U skladu sa sektorskim pristupom, za ove aktivnosti ključne nadležnosti bi imala ova državna tijela:

- Ministarstvo gospodarstva,
- Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja,
- Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo.

uz otvorenu mogućnost uključenja drugih institucija, prema potrebi.

3. PRAVNI OKVIR ZA OZNAČAVANJE ENERGETSKE UČINKOVITOSTI U EUROPSKOJ UNIJI

22. rujna 1992. je usvojena direktiva vijeća EU pod nazivom 92/75/EEC, o označavanju i informacijama o potrošnji energije i drugih resursa na standardnim proizvodima u kućanstvima. Države članice su obavezne usvojiti standardizirano označavanje potrošnje u okviru nacionalnih zakona.

Direktiva se primjenjuje na sljedeće tipove uređaja u kućanstvima:

- hladnjake, zamrzivače i kombinacije,
- perilice, sušilice i kombinacije,
- perilice suđa,
- pećnice,
- zagrijače vode i spremnike tople vode,

- rasvjetna tijela,
- rashladne i klima-uređaje.

Na temelju direktive 92/75/EEC, Europska komisija je definirala detalje za odgovarajuće tipove uređaja, i odgovarajuće obaveze označavanja unutar direktiva o primjeni. Do 1999., direktive o primjeni su usvojene za ove električne kućanske uređaje: hladnjake i zamrzivače s kombinacijama (direktiva 94/2/EEC), kućanske perilice (direktiva 95/12/EEC), kućanske sušilice (direktiva 95/13/EEC), kombinirane perilice i sušilice (direktiva 96/60/EEC), perilice suđa (direktiva 97/17/EEC, direktiva 99/11/EEC kao amandman direktive 97/17/EEC), te na svjetiljke u kućanstvima (direktiva 98/11/EEC). Daljnje direktive EU za označavanje pećnica i zagrijača vode su u izradi.

Označavanje se vrši tzv. energetske naljepnicama odgovarajuće boje pozadine i s trakama za podatke koje su specifične za razne modele. Veličina, oblik i boja, kao i prikazane informacije, regulirane su zakonskim aktima. Naljepnica sadrži važne podatke o energetske i ekološkim karakteristikama u tabličnom obliku, npr. potrošnja el. energije, vode, zapremina, korisni kapacitet, učinkovitost pranja ili razina buke. Nije bilo moguće razviti jedinstvenu naljepnicu za sve tipove uređaja. Ipak, jedna skupna karakteristika je kategorizacija uređaja u jednu od sedam razreda energetske učinkovitosti od «A» do «G», što je standardizirano u cijeloj EU.

Oznaka «A» (zeleno na tablici) znači malu potrošnju energije ili visoku učinkovitost, npr. vrlo učinkovito pranje i sušenje kod perilica, a «G» (crveno na tablici) znači veliku potrošnju energije i malu učinkovitost. Kriteriji za kategorizaciju unutar individualnih razreda energetske učinkovitosti su standardizirani u cijeloj EU, a temelje se na studijama i istraživanjima tržišta koja odražavaju tržišnu situaciju u trenutku stupanja direktive na snagu.

Tablica 1. EU direktive o energetske označavanju i karakteristike

EU direktiva	Opis	Početak obaveznog označavanja
Okvirna direktiva 92/75/EEC, Direktiva 96/57/EC Europskog parlamenta i Vijeća europa	Oznaka potrošnje energije i drugih resursa kod kućanskih aparata, i postavljanje zahtjeva minimalne energetske učinkovitosti za hladnjake i zamrzivače u kućanstvima	
Direktiva o primjeni 94/2/EC	Energetsko označavanje hladnjaka, zamrzivača i kombinacija u kućanstvima	1. siječanj 1998.
Direktiva o primjeni 95/12/EC	Energetsko označavanje perilica u kućanstvima	
Direktiva o primjeni 95/13/EC	Energetsko označavanje sušilica u kućanstvima	
Direktiva o primjeni 96/60/EC	Energetsko označavanje kombiniranih perilica i sušilica	
Direktiva o primjeni 97/17/EC	Energetsko označavanje perilica suđa u kućanstvima	1. ožujak 1999.
Direktiva o primjeni 98/11/EC	Energetsko označavanje rasvjetnih tijela u kućanstvima	1. srpanj 1999.

Kao primjer naglasaka iz nacionalnog zakonodavstva usklađene s EU odredbama navedimo elemente iz njemačke Odredbe o označavanju energetske potrošnje (*Energieverbrauchskennzeichen-verordnung*):

- **Područje primjene:** Direktiva se primjenjuje na gore navedene vrste električnih kućanskih aparata;
- **Obaveza označivanja:** Kućanski aparati u prodaji, za iznajmljivanje ili izlaganje moraju biti opremljeni naljepnicom s oznakom na kojoj su informacije koje izražavaju potrošnju energije i drugih bitnih resursa. Uređaji koji su izašli iz proizvodnje prije stupanja direktive na snagu su izuzeti od ove obaveze. Isporučitelji su odgovorni za točnost danih informacija;
- **Naljepnice, podaci:** Isporučitelj (obično proizvođač) mora opskrbiti prodavača s besplatnim naljepnicama i karticama s podacima. Prodavač (u maloprodaji) je odgovoran za to da naljepnica bude istaknuta na vanjskoj strani uređaja, na vrhu ili na prednjoj strani tako da bude jasno vidljiva. Kupac treba dobiti karticu s podacima koja je uključena u dokumentaciju proizvoda. Isporučitelji mogu sami odabrati metodu isporuke naljepnica (npr. mogu odvojeno distribuirati podlogu u boji i trake s podacima);
- **Uređaji koji nisu izloženi:** Kada su uređaji ponuđeni na prodaju ili iznajmljivanje putem kataloške prodaje ili naručivanja poštom, ili na druge načine gdje potencijalni kupac ne može vidjeti izloženi proizvod, isporučitelj mora osigurati dostupnost bitnih informacija s naljepnice kupcu prije same kupnje. Ova se odredba ne odnosi na čisto oglašavanje ili posebne ponude, npr. u novinskim oglasima, koji ne uključuju mogućnost naručivanja;
- **Tehnička dokumentacija:** Isporučitelj mora osigurati tehničku dokumentaciju za svaki individualni model uređaja, dostatnu za točnost informacije na naljepnici i kartici s podacima;
- **Ovlaštenja odgovornih tijela:** Odgovorna tijela mogu zabraniti puštanje u prodaju ili izlaganje modela ili individualnih kućanskih uređaja, ukoliko informacije tražene odredbama o označavanju energetske potrošnje nedostaju, nisu potpune ili su netočne. Koga se podrazumijeva kao "odgovorno tijelo" nije određeno njemačkim federalnim zakonom. Stoga, u skladu s člankom 83, 84 GG, savezne države određuju koja tijela su odgovorna za primjenu EU direktiva i zakonskih zahtjeva, kao i pratećih administrativnih procesa;
- **Prekršaji:** Svatko tko namjerno ili propustom ne osigura naljepnicu ili karticu s podacima, ili propusti istaknuti naljepnicu na proizvodu, ili je ne istakne na odgovarajući način ili na vrijeme, ili ne osigura objavljivanje tražene informacije, čini prekršaj.

Sve članice EU (osim Italije, za slučaj sušilica) su do sada prevele Direktive o primjeni za označavanje energetske potrošnje u nacionalne zakone, obuhvaćajući sve promatrane uređaje, osim direktiva o rasvjetnim tijelima koje još trebaju biti primijenjene u nekoliko zemalja. Unutar nekih članica su u tijeku ili su dovršene procjene mjera za primjenu ovih obaveza.

Na razini EU provedene su tri procjene primjene i uspjeha europskih direktiva o označavanju energetske potrošnje, koje se s jedne strane odnose na stupanj usklađenosti, a s druge na razvoj prodaje uređaja iz raznih energetske razreda. Prva se procjena odnosila na formalni stupanj usklađenosti s regulativom u pojedinim zemljama i mogućem utjecaju na tržišne čimbenike, a provedena je 1997/98 pokrivajući samo hladnjake.

Stupanj usklađenosti s obavezom označavanja u sektoru maloprodaje je, prema provedenim EU procjenama, bio relativno loš. U 1997. je 56 posto hladnjaka i zamrzivača bilo potpuno pravilno označeno, a postojale su velike razlike od jedne do druge zemlje. Uglavnom je ponašanje proizvođača ocijenjeno puno pozitivnije nego ponašanje trgovaca u maloprodaji. Procjena utjecaja na potrošače je varirala od vrlo značajnog utjecaja, posebno u sjevernim članicama EU, do zanemarivog utjecaja u južnim članicama.

4. AMERIČKA "ENERGY STAR" INICIJATIVA

U SAD je pokrenuta "Energy Star" inicijativa, projektirana kao podrška državnoj i lokalnoj razini da primjenom mjera snižavanje troškova odlučuju o nabavi energetski učinkovitih proizvoda i usluga.

Glavni ciljevi su pritom:

- ušteda novca,
- niži računi za energiju,
- smanjenje ekološkog opterećenja.

Kako bi se inicijativa široko promovirala, krenulo se u razjašnjenje osnovnih pojmova. Tako je "energetski učinkovita kupnja" definirana kao nabava proizvoda koji:

- štede novac,
- troše manje energije,
- snižuju godišnje izdatke za energiju,
- smanjuju zagađenje zraka,
- u korištenju pružaju jednaku ili bolju kvalitetu.

Prednosti od nabave energetski učinkovitih proizvoda/usluga definirane su tako da se štedi novac poreznih obveznika smanjivanjem računa za energiju, smanjuje zagađivanje zraka, koriste proizvodi renomiranih proizvođača, javno prikaže interes za pitanja okoliša jesu interes građana. Djelovanje je usmjereno prvenstveno na objekte državne i lokalne uprave, za koje se smatra da godišnje potroše 12 milijardi dolara na energiju. Individualni potencijali ušteda procjenjuju se na 30 do 50 posto.

Za široku primjenu, nastoji se ukloniti barijere energetske učinkovitosti kupnji, a korisnicima se razjašnjavaju ovi pojmovi:

- Što je energetska učinkovitost?
- Gdje mogu naći informaciju o proizvodu?
- Ograničuje li to tržišno natjecanje?
- Kako znam koji će mi proizvod dati najveće uštede tokom vremena?
- Jesu li energetske učinkovite proizvodi lako nabavljivi?
- Jesu li jednake kvalitete kao oni koje inače kupujem?

Za pomoć kupcima razvijen je tzv. *energy star purchasing tool kit* koji obuhvaća tablični kalkulator za izračun ušteda, upute za kupnju, kao i popis koji upućuje na rasprostranjene proizvode poznatih tvrtki. Daljnje mjere podrazumijevaju usporedbe energetske učinkovite i konvencionalne opreme, demonstriranje dobiti od manjih izdataka za energiju i održavanje, te se uzimaju podaci od korisnika, radi postizanja preciznijih rezultata.

Proizvodi obuhvaćeni klasifikacijom označavanja spadaju u široko rasprostranjene uređaje i instalacije. Od uredske opreme to su:

- računala i monitori,
- pisari, fax uređaji,
- strojevi za fotokopiranje, skeneri,
- višenamjenski uređaji.

U kućanstvima, tu je oprema za grijanje i klimatizaciju:

- peći, zagrijači vode, toplinske pumpe,
- stambena rasvjeta,
- transformatori,
- kućanski uređaji: hladnjaci, perilice, sušice, sobni (split) klima uređaji,
- elektronika: TV, video itd.,
- izolacija,
- krovne instalacije.

Za što organiziraniji pristup, razvijene su preporuke od strane saveznog programa za upravljanje energijom (FEMP - Federal Energy Management Program).

Look for the label

Slika 1. Logotipovi "Energy star" koncepta za energetske učinkovitost (crno-bijela i u boji)

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Stupanjem na snagu i uz punu primjenu novog zakonodavstva s pratećim podzakonskim aktima, projekti i programi energetske učinkovitosti u Hrvatskoj dobit će kompletan i stabilan zakonodavni okvir i podršku kroz poticajne mjere koje će pravedno vrednovati ekološke i druge dobiti energetske učinkovitosti. Slijedeći trendove u Europskoj uniji, Hrvatska će na taj način razviti pravilnik o naljepnici o energetske učinkovitosti, oslanjajući se prvenstveno na donesene direktive EU. To je između ostalog u skladu s proklamiranom politikom prilagodbe hrvatskog zakonodavstva europskom, u okviru željenih europskih integracija.

U domaćem gospodarskom okruženju, energetska učinkovitost u svim aspektima dobiva sve više na značaju. No, nužno je provesti organizirani i sveobuhvatni pristup, pri čemu je optimalno koristiti provjerena međunarodna iskustva. Označavanje energetske učinkovitosti je jedno od takvih.

Definiranjem minimalnih standarda energetske učinkovitosti opreme postavljaju se jasni zahtjevi pred proizvođače, ali i uvoznike i prodavače opreme, kako bi se izbjeglo pretvaranje Hrvatske u veliko tržište neučinkovite energetske opreme.

Definiranje ovog standarda omogućuje financijsku potporu Svjetske banke, Europske banke za obnovu i razvitak, Europske investicijske banke, Međunarodne banke za obnovu i razvitak, Međunarodnog udruženja za razvoj, Međunarodne financijske korporacije, Organizacije za razvoj i ekonomsku suradnju i Programa za okoliš Ujedinjenih naroda.

U većini razvijenih zemalja svijeta minimalni standardi energetske učinkovitosti su neizostavni dio nacionalne energetske politike, s ciljem smanjenja energetske potrošnje i emisije štetnih tvari. Na uspješnu integraciju Republike Hrvatske u Europsku uniju sigurno će utjecati i prihvaćanje europskih normi i standarda energetske učinkovitosti.

6. LITERATURA

- [1] Granić, G. et al. Strategija energetskog razvitka Republike Hrvatske. Zagreb: Ministarstvo gospodarstva: Energetski institut "Hrvoje Požar", 1998.
- [2] Nota, R. et al. Mogući pravci reforme hrvatskog energetskog sektora. Zagreb: Ministarstvo gospodarstva: Povjerenstvo za reformu energetskog sektora, 2000.
- [3] Narodne novine 68/2001
- [4] Schlomann, B. et al. Evaluating the Implementation of the Energy Consumption Labelling Ordinance: Executive Summary. Karlsruhe: Fraunhofer Institute for Systems and Innovation Research, 2001.
- [5] Commission of the European Communities COM(1999)328, Council decision concerning the conclusion on behalf of the European Community of an agreement between the United States of America and the European Community on the Co-ordination of Energy-Efficient Labelling Programmes
- [6] United States Department of Energy: Energy Star – the symbol for energy efficiency, 2000. <http://www.epa.gov/energystar>